

EL PTMB, TAULER D'ESCACS DE PARTIDES FUTURES (LA BARCELONA QUE NO SAP CANVIAR D'ESCALA)

El gran mèrit del PTMB és econòmic. Redactat en plena bombolla immobiliària, no solament no hi va caure, sinó que la va contradir i denunciar. Els creixements i les previsions de nou sòl urbanitzable són moderats i permetran una defensa dels espais lliures, que és una novetat important del Pla. Aquesta és l'opció de zonificació bàsica, amb un caràcter semblant a com, en el Pla general metropolità de Barcelona (1976), l'encasellat de zones ha permès al llarg dels anys el desplegament de totes les jugades i de les múltiples partides urbanístiques que hi ha hagut. Aquest caràcter bàsic és el que farà sobreviure el Pla.

També, de manera semblant al PGM (1976) de la "comarca de Barcelona", el PTMB demana client. No seran els desplegaments previstos, ni la jerarquia del planejament derivat els que faran útil el Pla. Als primers ajuntaments democràtics i a la Barcelona olímpica el Pla els serví de marc d'operacions que transcendien el mateix Pla. I així, només un client podrà desenvolupar el PTMB i fer-ho amb plenitud. Potser un pla no és més que això, un tauler de joc, i no pas estratègia detallada.

Dit això, el balanç dels elements positius del Pla ha estat fet. Podem ara, però, afilar la crítica.

De les mancances i debilitats del Pla, la primera a senyalar és la manca de visió del que avui és la Barcelona real. L'Àrea Metropolitana real abasta de Martorell a Granollers i del delta del Llobregat a Mataró. Aquest és l'àmbit dens de relacions a l'exterior del qual hi ha els sistemes lineals de la costa i de la vall prelitoral, que sí, són regió, però no sistema central. La manca de reconeixement d'aquest fet és greu i allarga la crisi del model barceloní, que porta des del 1992 sense nou horitzó. El PTMB no és el gran projecte de fer la Barcelona del futur, almenys amb la mateixa empena amb què ho ha fet Madrid en els darrers anys. I Madrid ho ha fet no sobre els papers, sinó en la plena construcció regional material.

El PTMB no reconeix la Barcelona real i s'amaga en una ficció que és de corones. A una ciutat central compacta que arribaria fins la B-30 (!) se li reconeix a fora un sistema de ciutats, el denominat "Arc Metropolità", que són (o millor, eren) més una seqüència de barons polítics –gairebé tots alcaldes del PSC– que un esquema territorial. El PTMB sotmet el Vallès a una marea gravitatòria que el des-

fà sense reconèixer les noves polaritats: Sant Cugat - Rubí, Cerdanyola - Barberà i Mollet - Parets. Reconèixer aquestes polaritats hauria significat admetre el corredor prelitoral amb tot el seu esplendor estructurant Catalunya i haver d'admetre la complexitat del model de país, sobretot en la relació entre capital i corredor. S'ha preferit una Catalunya nodal feta d'òrbites entorn de l'astre solar capital, abans d'identificar un model orgànic en el qual Barcelona és el cor i el cap de Catalunya, però no la seva espinada vertebral. Un sistema orbital pot reconèixer nuclis principals, però no del tot les línies de continuïtat dels sistemes urbans i dels corredors a l'escala catalana, ni la complexitat de la vall interior. El resultat és que Barcelona no sap jugar a l'escala 5 milions (Madrid sí), ja que només està realment interessada en l'escala 3 milions que la iguala al terme municipal de Madrid.

I així, els esquemes territorials del PTMB han quedat massa supeditats a la política de la simple recuperació de la Corporació Metropolitana (AMB) per entendre que hi ha un problema i una oportunitat de perifèria que s'ha de resoldre. Problema integrat, sobretot, per l'àmbit ja referit i que va de Martorell a Granollers i del delta a Mataró.

Hi ha, però, esclatxes normatives dins del PTMB per tal de desenvolupar projectes en l'eix prelitoral, engrunes de pa deixades pels seus redactors picant l'ullet als perifèrics, però, tot i les engrunes, la dosi de planificació de nous nodes com els de la vall del Tenes, o de la riera de Caldes (sense Mollet, però) no deixen de ser molt magnífiques elaboracions estructurals d'un pla que és estratègicament limitat i descompensat en altres camps. Cert és que les Ciutats de l'Arc Metropolità són un esquema útil, però aquesta opció no hauria d'haver estat tan excloent per a d'altres.

El PTMB ha resolt amb racionalitat els frustrats intents il·lusoris anteriors (Serratosa), però el realisme d'haver aconseguit l'aprovació no ha resolt les insuficiències territorials dels dos governs del tripartit, set anys, que han situat el debat territorial no gaire més enllà d'on estava situat en el moment del canvi polític el 2003 i en les darreres formulacions de la Barcelona olímpica de feia ja deu anys.

En l'ordre acadèmic, el Pla ha estat tramitat des de la política, amb una molt dèbil auscultació de la societat; els qui hi hem fet llargues al·legacions hem estat escoltats, hem tingut audiència, cert, però mai no hi ha

hagut un diàleg acadèmic satisfactori, que és el que pertocava. La por dels responsables polítics ho ha impedit.

El Vallès és la prova de càrrega del PTMB, el lloc on hi havia el major marge d'opcions i les més necessàries. Aquests 1,2 milions d'habitants han estat poc ben tractats, quan al territori definit no se li atorga cap estructura i és, com hem dit, camp de forces de mareas i un espai dividit. Però es bàsicament el Vallès el que permet el canvi d'escala dels 3 milions als 5 i d'aquests el salt als 7 de Catalunya. I aquest llinar ha estat molt insuficientment tractat. Per no merèixer res, no tindrà ni un estudi específic del seu àmbit. Podrem haver reconegut el Penedès, l'Empordà i cada una de les vegueries, però no el corredor prelitoral en l'espai del Vallès, amb Martorell o sense. I aquest és clarament un dèficit de país.

Més coses: Què hauria costat definir algunes polaritats verdes de primer nivell a la plana i amb la magnitud de Gallecs? Ens hem quedat com abans del Pla.

Què hauria costat ser més conscients dels efectes i de les alternatives al creixement en façana del futur quart cinturó? La por i la manca de diàleg ho han impedit.

Què hauria costat no quedar tan supeditats per l'opció de la línia ferroviària orbital i admetre amb més plenitud l'allargament dels FGC a la plana cap

al Vallès Oriental, cosa només salvada *in extremis* i de manera ambigua?

Què hauria costat reconèixer el pes estructural del corredor prelitoral i suggerir i admetre models territorials i de possible gestió futura de l'àmbit metropolità real i que estructurassin la vall prelitoral, en comptes d'ignorar-la?

En síntesi, la gran opció de l'àrea de la Barcelona futura queda del tot pendent. Es podrà jugar a partir d'aquest pla, però el Pla hi indica poc. Tampoc la responsabilitat plena era del Pla, però el document representa molt bé les limitacions d'una època, les mancances teòriques de tot el sector professional i l'absència de criteris polítics com ens calen per a la partida territorial pendent.

Tot plegat no és nou. Van passar dècades abans que el Pla Cerdà no fos plenament admès. Ara silenciem el profund desacord de la ciutat amb un pla imposat que la canviava d'escala i que contenia una positiva visió que comprenia des del Besòs al Llobregat. Ara, sota l'aparent magnitud i grandesa regional, s'amaga la por a la Barcelona real. I aquest és un problema català de primera importància, que bloqueja la correcta relació entre capital i país i la definició d'una idea motora no dualista.

Ens manquen idees de futur de país i en un àmbit productiu com és el Vallès ja fa temps que caldria haver-les formulat amb la importància deguda, quan sabem, també des de fa temps, que el fet productiu serà novament cabdal.

MAPA 6.1. La descoberta de la vall interior prelitoral suposaria un canvi d'escala per a Barcelona, com fa cent cinquanta anys ho fou el disseny de la Gran Via, amb la Meridiana i la Diagonal.

